

1935 ve 2009 FELSEFE ÖĞRETİM PROGRAMLARINA GÖRE YAZILMIŞ DERS KİTAPLARINDAKİ ÇEŞİTLİ FELSEFE KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Aytekin Demircioğlu
Gazi Üniversitesi
Felsefe Grubu Eğitimi A.B.D.
demircioglu.aytekin@gmail.com

Öğr. Gör. Ekrem Ziya Duman
Gazi Üniversitesi
Felsefe Grubu Eğitimi A.B.D.
ezduman@gmail.com

Özet

Bu çalışmada Felsefe dersinde işlenen çeşitli kavramların, 1935 ve 2009'da hazırlanan iki ayrı öğretim programına göre hazırlanmış olan ders kitaplarında nasıl işlendiği ve kavramlarda meydana gelen değişimler tartışılmıştır. Çalışmamızdaki kavramsal karşılaştırma için 1935 programına göre Cemil Sena Ongun tarafından yazılmış 1943 tarihli Felsefe ve Sosyoloji kitabı ile 2009 programına göre Milli Eğitim Bakanlığı tarafından komisyona hazırlanmış 2010 tarihli ders kitapları esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Öğretim Programı, Felsefi Kavramlar

COMPARISON THAT VARIOUS PHILOSOPHIC CONCEPTS IN THE TEXTBOOKS WHICH HAD WRITTEN ACCORDING TO 1935 AND 2009 PHILOSOPHIC CURRICULUM

Abstract

In this study, it is argued how it is dealt with the various concepts of philosophy and changes that occurred in the concepts according to two separate concepts prepared in 1935 and 2009. To conceptual comparison, philosophy and sociology book which was written according to 1935 curriculum by Cemil Sena Ongun in 1943 and 2010 dated textbooks prepared according to 2009 curriculum by the commission of Ministry of Education are based on this study.

Key Words: Philosophy, Teaching Programme, Philosophic Concepts

GİRİŞ

Her dersin üzerine konumladığı ve öğretmeyi hedeflediği temel kavramlar vardır. Kavram sözlükte: “1. Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon; 2. *fel.* Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım, konsept, mefhum, nosyon.” (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 12.02.2013) şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan çıkarılabileceği üzere, felsefi anlamda kavramsallaştırma, “nesnelerin ortak özelliklerinden hareketle ulaşılan zihinsel tasarımlardır.”

Kavramların kullanılışı dilden bağımsız olarak düşünülemez. Çünkü kavramlar her ne kadar zihindeki tasarımlar olsa da, onların kullanılışı ya da insanların kavramlarla ilgili düşündüklerini paylaşmaları dil aracılığıyla olmaktadır. Kavramların dil ile ifade edilmesine ‘terim’ denir. Dil dinamik bir varlık olduğu için sürekli değişmektedir. Zamana ve şartlara bağlı olarak her dile bazı sözcükler eklenir veya kullanılmayan bazı sözcükler de unutulmak suretiyle dilden çıkar. Dilde ve sözcüklerde meydana gelen bu değişiklikler, terimleri ve dolayısıyla kavramların ifade ediliş biçimlerini değiştirmektedir.

Felsefe dersi de, diğer tüm dersler gibi dersin programında belirtilen amaç ve hedeflere ulaşmak için bazı kavramların kazanılmasını veya anlaşılmasını ister. Ancak dersle ilintili bu kavramlar ve onları ifade eden terimler bahsedildiği üzere zamana bağlı olarak değişmektedirler. Felsefe dersinde kullanılan kavram ve terimler de bu anlamda çokça değişim geçirmiştir.

Sosyal hayatta meydana gelen bu değişimler yalnızca kavram, terimlerle ve sözcüklerle ilgili olmayıp, derslerin tamamını, eğitimle ilgili tüm konuları kapsamaktadır. Gerek toplum yapısında meydana gelen değişikliklere bağlı olarak, gerekse teknolojinin ve bilimlerin ulaştığı yeni sonuçlara bağlı olarak, derslerle öğrencilere kazandırılmak istenen bilgiler ve davranışlar, dersin kendi hedef ve amaçları ile öğretim yöntem ve teknikleri de değişmektedir.

Bu bağlamda ülkemizde felsefe dersi ile ilgili olarak, cumhuriyetin ilanından günümüze kadar yedi kez öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programlar şunlardır:

- **1924 Programı:** Yeni kurulan cumhuriyetin ilk programıdır. Felsefe dersi bu programla birlikte 'İçtimaiyat' adıyla lise müfredatına eklenmiştir. On bir yıl yürürlükte kalan bu programın ağırlık noktası felsefeden çok sosyolojidir. 1927'de dersin adı 'Felsefe ve İçtimaiyat' olarak değiştirilmiştir.
- **1935 Programı:** Bir önceki programa göre daha kapsamlı hazırlanan bu programda müstakil bir amaçlar kısmı bulunmaktadır. Bu programda estetik, ahlak ve rölativizm gibi konular müfredata girmiştir. Uzunca bir süre (22 yıl) yürürlükte kalan bu programda felsefe dersleri, 'Fizoloji ve Sosyoloji' adıyla verilmiştir. Bu programda felsefe dersi, mantık ve sosyolojiyi de kapsayacak şekilde liselerin edebiyat bölümlerinde haftada yedi saat, fen bölümlerinde ise üç saat olarak okutulmuştur.
- **1957 Programı:** Bu programda felsefe dersinin içeriğinde pek fazla değişiklik olmamakla birlikte, mantık ve sosyoloji için ayrı programlar hazırlanmıştır. Öğrencilere yüksek bir Türklük ideali kazandırmak için felsefe dersi bu programda edebiyat dersleri ile ilintilendirilmiştir.
- **1976 Programı:** Öğretmenler açısından didaktik olarak hazırlanan bu programda felsefe grubunu oluşturan derslerin tümü için ayrı programlar hazırlanmıştır. Bu programda felsefe dersinin içeriği oldukça genişletilmiş ve dersin amaçları ilk defa, genel ve özel amaçlar olarak ikiye ayrılmıştır. Ayrıca bir yenilik olarak hangi konuya ne kadar yer verileceği programda belirtilmiştir. Yine ilk defa bu programda, birden fazla felsefe öğretmeni olan okullarda uzmanlaşmaya gidilmesi ve belli öğretmenlerin felsefe grubu derslerinden sürekli aynı dersi anlatması tavsiye edilmiştir. Dersin içeriğinin ünitelendirildiği bu programda, bir önceki programda olduğu gibi dersin Türk kültürüyle ilintilendirilerek anlatılması istenmiştir. Ayrıca ders anlatırken ezbercilikten ve ideolojilerden kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır.
- **1985 Programı:** Bir önceki programda başlatılan uygulamalar devam etmekle birlikte, bu programda bilimin ve felsefenin Türk ve Osmanlı toplumlarındaki yeriyle ilgili bir anlayış kazandırılmaya çalışılmıştır. Programda öğretmenlerden beklenenler ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Müstakil bir amaçlar kısmı bulunan programın ders içeriği diğer programlardan geniştir. Özellikle bilim tarihi konularına geniş yer verilmiştir. Bu programda dersin anlatılmasıyla ilgili olarak karşılıklı konuşma ve tartışma, kompozisyon yazma ve felsefi metinlerin değerlendirilmesi gibi yöntemler tavsiye edilmiştir.
- **1993 Programı:** Bu program felsefe dersinin kapsamına giren konuların büyük çoğunluğunu kapsamaktadır. Felsefe tarihiyle ilgili konular ayrı bir başlık halinde verilmemiş; ancak, içeriğe serpiştirilmiştir. Önceki programlardan farklı olarak konuların içerikleri ve alt başlıklar, hedeflenen amaç ve davranışlar ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Amaçlar belirtilirken dersle ilgili genel amaçlar yerine, her ünitenin niteliklerine uygun amaçlar belirtilmiştir. Bu program, içerik açısından da diğer programlardan farklıdır. Örneğin diğer programlarda yer verilmemiş olan siyaset felsefesi konularına bu programda değinilmiştir. Bununla birlikte, önceki programlarda yer alan, özellikle

bilim tarihiyle ilgili bazı konular ('Roma ve Ortaçağda Bilim ve Felsefe', 'Osmanlılarda Bilim ve Felsefe' ve 'İslam Bilim ve Felsefesinin Batıya Geçişi' vb.) müfredat dışında bırakılmıştır. Çok net ve belirgin bir ünite yapısı olan programda, her ünitenin sonunda konunun nasıl işleneceği ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Programda tartışma, soru – cevap, sözlü anlatım ve örneklendirme gibi yöntemler önerilmiştir.

- **2009 Programı:** Günümüzde geçerli olan bu program yapılandırmacılık esasına göre hazırlanmıştır. Buna göre her öğrencinin kendine özgü yeterlilikleri ve farklarının olduğu kabul edilir. Öğrenciler dersin işleniş sırasında daha aktif hale getirilmeye çalışılır. Bu programda öğrencilerin birlikte çalışmaya ve soru sormaya özendirilmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca bu programda, dersin saat sayısı değişmemiş ancak ders on ikinci sınıftan on birinci sınıfa alınmıştır. Ders kitabı renklendirilmiş, ebatları büyütülerek daha çok resim konulmuş ve ilgi çekici hale getirilmeye çalışılmıştır. Ders kitabındaki etkinliklerin ve okuma parçalarının sayıları arttırılmıştır. Öğretmenin dersin işlenişindeki rolü değişmiş ve öğretmen 'bilgiyi öğretene' olmaktan çıkmış, 'öğrencinin bilgiyi öğrenmesinde rehberlik eden' kişi olmuştur. 'Felsefeye Giriş' ünitesinin adı, 'Felsefeyle Tanışma' olarak değiştirilmiştir. Önceden üçüncü sırada yer alan 'Bilim Felsefesi' ünitesi, son sıraya alınmıştır.

Felsefe Ders Kitaplarındaki Kavramsal Farklılıklar

Yalnızca felsefe dersiyle ilgili hazırlanan programlar incelendiğinde bile, cumhuriyetin ilanından günümüze gelinceye kadar, felsefe dersinin geçirdiği değişim belirgin bir biçimde görülebilmektedir. Hazırlanan programlarda zaman içerisinde felsefe dersiyle hedeflenen amaçlarda, dersin kapsam ve muhtevasında, dersin işleniş yöntem ve biçimlerinde, ders kitaplarının yapısında, ders öğretmeninden beklenen görevlerde köklü değişiklikler olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, felsefe dersinde kullanılan kavramlarda da, bu kavramların ders müfredatında yer alışı bakımından ve bu kavramların gerek ders kitaplarında gerekse müfredatlardaki kullanılışları bakımından farklılıklar olması doğaldır.

Çalışmamıza konu olan 1935 öğretim programına göre Cemil Sena Ongun tarafından 1943'te hazırlanmış 'Felsefe ve Sosyoloji' ders kitabı (birinci kitap) ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 öğretim programına göre komisyona 2010'da hazırlanan 'Felsefe' ders kitabı (ikinci kitap), kavramsal açıdan karşılaştırıldığında şu tür bulgulara ulaşılmaktadır:

Birinci kitap, dönemin ideolojik algılarına bağlı olarak saf Türkçeleştirme çalışmalarına örnek teşkil edebilecek bir yapıdadır. Bu kitapta hemen her kavramın yerine Türkçe bir karşılık bulunmaya çalışılmış ve bazen zorlama bir yöntemle bazı yeni kavramlar uydurulmuştur. Bu kavramlardan bazıları günümüzde kullanılmamaktadır. Örneğin, 'kurgul ve kılığ ahlak', 'tör' (örf), 'torav' (sosyal baskı), 'bulunç' (vicdan) gibi bazı kavramlar günümüzde kullanılmamaktadır. Buna karşılık ikinci kitapta, aradan geçen yarım asırlık zaman bağlı olarak kavramların kullanılışında bir durulma ve oturma söz konusudur. Zorlama olarak kavram üretmeye çalışmaktan vazgeçilmiştir. Kullanılan kavramlara ilişkin, gerek bilim adamlarında gerekse dersi alan öğrencilerde bir aşinalık oluşmuştur.

Birinci kitapta felsefe dersi konularına ilişkin üç ana başlık veya ünite bulunmaktadır. Bu durum, felsefe dersiyle ilgili kavramsal ve kuramsal çerçevenin henüz netleşmediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu konular ve ele alınışları şöyledir:

Ahlak: Bu başlık altında ele alınan alt başlıklar şunlardır:

- I. Ahlakın konusu ve ahlaksal olaylar
- II. Bir ahlak ilmine niçin lüzum vardır?
- III. Kurgul ve kılığ ahlak: a. Kurgul ahlakın ödevi b. Kurgul ahlakın görüş tarzı
- IV. Kurgul ahlak görüşleri: a. Tanrıci ahlak b. Klasik ahlak
- V. Bilimsel ahlaklar
- VI. Toplumsal ahlak: a. Tör b. Hak ve hukuk c. Hakkın mahiyetine dair felsefi görüşler d. Sorav e. Soravin mahiyeti hakkında kuramlar
- VII. Bulunç: a. Doğuşdancılık görüşü b. Genetik kuram c. Sosyoloji görüşü

- VIII. Buluncun öğeleri: a. Anlıkksal öge b. Duygusal öge c. Edimsel öge
- IX. Buluncun evrimi
- X. Yüküm ve ödev

Estetik: Bu konuda işlenen alt başlıklar şunlardır:

- I. Estetiğin konusu
- II. Estetikte metod
- III. San'at ve san'atkâr (san'atçı): a. Nesnel ve toplumsal kuram b. Öznel ve bireyci kuram
- IV. San'at ve güzel
- V. Zevk
- VI. Estetik heyecan
- VII. Güzel san'atların sınıflanması
- VIII. San'atın bilimle bağlaşıması
- IX. San'atın ahlakla bağlaşıması

Metafizik: Bu başlık altında işlenen konular şunlardır:

- I. Metafizik nedir?
- II. Felsefe tabirinin kaynağı
- III. Felsefe düşüncesi nasıl doğmuştur?
- IV. Felsefenin pozitif bilimlerden evvelki ve sonraki konusu
- V. Bilimle felsefe arasındaki bağlaşıma ve farklar
- VI. Feylesof kime derler
- VII. Felsefenin önemi

Bilgi Kuramı

- I. Bilginin Kaynakları: a. Akılcılık b. Görgücülük (Emprisisme)
- II. Bilginin değer ve sınırı: a. Doğmatizm b. Şüphecilik c. Bağıntıcılık (Relativisme)
- III. Metafiziğin imkânı veya Dialectique transcendente

Aynı konular ve ana başlıklar ikinci kitap açısından değerlendirildiğinde ve kıyaslandığında şu tür bulgulara ulaşmaktayız:

Ahlak: İkinci kitapta da müstakil olarak bir 'Ahlak Felsefesi' ünitesi bulunmaktadır. Buna karşılık ele alınan konular ve bunların işleniş biçimleri bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu kitaptaki ahlakla ilgili konu başlıkları şunlardır:

- I. Ahlak felsefesi nedir?
- II. İyi – kötü, doğru – yanlış, güzel – çirkin
- III. Erdem – yaşam ilişkisi
- IV. Ne kadar özgürüz?
- V. Ahlaki eylemin amacı
- VI. Evrensel ahlaki ilkeler var mıdır?
- VII. Anadolu bilgelerinde ahlak
- VIII. Uygulamalı etik sorunları

Görüldüğü üzere ele alınan konu başlıklarında önemli bir değişim olmuştur. Her ne kadar bu başlıkların altlarında konular işlenirken bazı benzerlikler yakalanabilse de genel olarak farklılıklar daha fazladır.

Örneğin birinci kitapta önemli bir yer ayrılan 'kurgul ahlak' ve 'kılıgı ahlak' kavramları ikinci kitapta yoktur. Daha önce da bahsedildiği üzere bu kavramlar günümüzde kullanılmamaktadır. Ayrıca, birinci kitabın yazarı, kitabında bu kavramları tanımlamamıştır. Buna karşılık kavramları kullanma biçiminden bunların kısmen, ahlakın teorik ve pratik yanlarına karşılık kullanıldığı söylenebilir.

Aynı şekilde, birinci kitapta ‘örf’ yerine kullanılan ‘tör’ kavramı ve ‘toplumsal baskı’ yerine kullanılan ‘sorav’ kavramı da ikinci kitapta yoktur. Bu kavramlar günümüz ders kitaplarında yer almadığı gibi akademik çevreler tarafından da kullanılmamaktadır.

Birinci kitapta, insanın ahlaki eylemler karşısındaki durumu ve bu eylemlerle ilişkisi tartışılırken ‘vicdan’ kavramı yerine, ‘bulunç’ kavramı kullanılmıştır. Diğer kavramlar için geçerli olan durum, bu kavramda da söz konusudur. Günümüzde bu kavram yerine ‘vicdan’ kavramı kullanılmaktadır.

Bahsi geçen iki kitabın ahlaki konulara yönelimi ve bu konuları ele alış tarzları da farklıdır. Birinci kitap ahlaki konuları daha çok sosyoloji bilimine yaklaştırarak ele almıştır. Bu yönelim tarzını kitabın adından da çıkarmak mümkündür. İkinci kitabın ahlaki konuları ele alış tarzı ise daha çok felsefi temellidir.

Estetik: Birinci kitaptaki ‘Estetik’ ünitesine karşılık ikinci kitapta da müstakil bir ‘Sanat Felsefesi’ ünitesi yer almaktadır. Bu ünitenin işlenişinde yer alan temel başlıklar şunlardır:

- I. Sanat felsefesi ve temel kavramları
- II. Sanatı açıklayan felsefi görüşler
- III. Güzelliğin kaynağı nedir?
- IV. Sanat eserinin nitelikleri
- V. Sanata etki eden unsurlar
- VI. Ortak estetik yargılar

Sanat bahsi için, diğer iki konu olan ahlak ve metafizik ile kıyaslandığında, iki kitap arasındaki kavramsal farkların daha az olduğu görülmektedir. Konular, başlık sıralaması açısından pek örtüşmese de, içeriği işleniş itibarıyla bir benzerlik söz konusudur. Örneğin ‘güzel’ in ‘iyi’, ‘doğru’, ‘yüce’ ve ‘faydalı’ gibi bazı kavramlarla ilişkisi her iki kitapta da tartışılmıştır.

Buna karşılık kavramların kullanılışı bakımından dildeki değişimlere bağlı olarak çeşitli değişiklikler söz konusudur. Örneğin birinci kitapta ‘san’at’ ve ‘san’atçı’ şeklinde yazılan ve kullanılan sözcükler ikinci kitapta, dolayısıyla günümüzde ‘sanat’ ve ‘sanatçı’ şeklinde kullanılmaktadır.

Birinci kitapta yer alan ‘estetik heyecan’ kavramına karşılık, ikinci kitapta ‘estetik haz’ kavramı kullanılmıştır. Bununla birlikte ikinci kitapta kullanılan ‘estetik yargı’ ve ‘estetik tavır’ gibi kavramlar, birinci kitapta yoktur. Ancak, birinci kitapta bir alt başlık olarak işlenen ‘zevk’ kavramı ikinci kitapta işlenmemiştir.

İkinci kitapta sanat, ‘Oyun’, ‘Taklit’ ve ‘Yaratma’ gibi üç ayrı kuram ile açıklanmaya çalışılmıştır. Birinci kitapta, sanatı oluşturan amillere değinilmiş; ancak, kuramsal bazda bir açıklama yapılmaya çalışılmamıştır.

Birinci kitapta dönemin algılama ve eğitim tarzına uygun olarak sanatın ahlak ve bilim ile olan ilişkisi üzerinde yoğun bir biçimde durulmuştur. Özellikle sanat bilim ile bağdaştırılmaya ve sanata bilimsel bir açıklama getirilmeye çalışılmıştır.

Metafizik: İkinci kitapta, birinci kitapta olduğu gibi müstakil bir ‘Metafizik’ ünitesi bulunmamaktadır. Bunun yerine birinci kitabın ‘Metafizik’ ünitesinde işlenen konular ve alt başlıklar yeri geldikçe diğer konular ve üniteler altında işlenmiştir.

Örneğin metafiziğin ne olduğu, felsefe tabirinin kaynağı, felsefi düşüncenin nasıl doğduğu, felsefenin pozitif bilimlerden önceki ve sonraki konuları, kime filozof denildiği, felsefenin önemi gibi, birinci kitapta metafizik ünitesinde ele alınan alt başlıklar, diğer kitaptaki başlıklarla birebir örtüşmese de, ikinci kitapta felsefe ile tanışma ünitesi içerisinde işlenmiştir.

Birinci kitaptaki bilim ile felsefe arasındaki bağlaşıma ve farklar konusu da ikinci kitabın bilim felsefesi ünitesinde ele alınmıştır. Birinci kitaptaki bilgi kuramına dair diğer görüşler ise ikinci kitaptaki bilgi felsefesi ünitesinde işlenmiştir.

Daha önce de bahsedildiği üzere birinci kitabın konulara yönelimi ve kavramları ele alış tarzı daha pratik bir kaygı gütmektedir. Bu nedenle hemen hemen ele alınan her başlığın ve konunun bilimle ilişkisi sorgulanmıştır.

Birinci kitapta, felsefenin pozitif bilimlerden evvelki konusu işlenirken ‘tanrıdoğum’ (thegonie) diye bir kavram kullanılmıştır. Bu kavramla, filozofların ilk uğraşlarının tanrıların nasıl meydana geldiği ve nasıl var oldukları gibi konular olduğuna vurgu yapılmıştır. Bahsi geçen bu kavram ikinci kitapta yer almamaktadır.

Yine birinci kitapta empirizmin Türkçe karşılığı olarak ‘görgücülük’ sözcüğü kullanılmıştır. Günümüz ders kitaplarında, dolayısıyla ikinci kitapta empirizmin karşılığı olarak bu sözcük kullanılmamaktadır. Bunun yerine ‘deneycilik’ kavramı kullanılmaktadır. Aynı şekilde birinci kitapta, entelektüel zihin yerine geçecek şekilde kullanılan ‘entellekya’ kavramı ikinci kitapta kullanılmamıştır.

Birinci kitapta var olan ahlak, estetik ve metafizik üniteleri ile bu ünitelerde kullanılan kavramlar ikinci kitaptaki aynı üniteler ve kavramlarla bu şekilde kıyaslandıktan sonra, önemli bir ayrımın da kitapların kapsamları açısından yapılması gerekmektedir.

Birinci kitaptaki metafizik konular, kısmen ikinci kitabın felsefeyle tanışma, varlık, bilgi gibi ünitelerindeki bazı alt başlıklarla uyuşsa da bu konuların birbirleriyle tam manasıyla örtüşükleri söylenemez. Ayrıca, ikinci kitapta yer alan din felsefesi, siyaset felsefesi ve bilim felsefesi gibi ünitelerin, dolayısıyla bu ünitelerde ele alınan kavramların da birinci kitapta karşılıkları bulunmamaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

1935 öğretim programına göre Cemil Sena Ongun tarafından 1943’te hazırlanmış ‘Felsefe ve Sosyoloji’ birinci ders kitabı, adından da anlaşılacağı üzere felsefe grubu dersler arasında tam bir ayrım yapmamıştır. Bu kitapta felsefe ve sosyoloji konuları bir bütün olarak ele alınmıştır. Ayrıca başlıkta yer verilmemekle birlikte kitabın içeriğinde mantık ve psikolojiye ilişkin konular da işlenmiştir. Bu durum, henüz ikinci programı hazırlanmış olan felsefe grubu derslerinin içeriği ve mahiyetiyle ilgili olarak eğitim çevrelerindeki zihinlerin netleşmediği, dolayısıyla felsefe grubu derslerinin tamamını aynı başlık altında işleme eğilimde olduklarının işareti olarak yorumlanabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 öğretim programına göre komisyona 2010’da hazırlatılan ikinci ‘Felsefe’ ders kitabında ise, felsefe grubu dersleri arasında tam ve net bir ayrım söz konusudur. Bu kitap ilkinden farklı olmak üzere sadece felsefe dersiyle ilgili konuları içermektedir.

Birinci kitap ve ikinci kitap içerdikleri felsefe konuları açısından da farklıdır. Bu durum kavramların kullanılış biçimlerinden ziyade, kavramların nicelikleri ve ilişkili oldukları konu başlıkları açısından ciddi farklar oluşturmuştur. Örneğin ikinci kitapta yer alıp birinci kitapta bulunmayan din felsefesi ve siyaset felsefesine ilişkin kavramlara haliyle birinci kitapta hiç değinilmemiştir.

Birinci kitapta biçimsel açıdan ciddi sorunlar bulunmaktadır. Başlıklandırma genel olarak sorunludur. Ayrıca bu başlıklara verilen numaralandırma da kendi içinde bir sistematığe sahip değildir. Örneğin 181. sayfada ‘1. Bilgi Kuramı’ diye bir başlık kullanılmıştır. Ancak ilerleyen sayfalarda, bu başlıklandırmanın devamı olabilecek ikinci bir başlık bulunmamaktadır. Sayfa 199’daki bir başka örnek şöyledir: Bu sayfada ‘B. Positivisme veya nesnel Relativisme’ şeklinde bir başlık bulunmasına rağmen, bu başlığın öncesinde ‘A.’ ile numaralandırılmış herhangi bir başlık bulunmamaktadır. Birinci kitap açısından bu tür örneklerin sayısı arttırılabilir. Buna karşılık ikinci kitapta bu tür biçimsel sorunlar bulunmamaktadır.

Birinci kitapta ele alınan kavramlar işlenirken evrim teorisinin etkisi bariz bir şekilde görülmektedir. Öyle ki vicdan gibi en temel ve en öznel konular bile evrimsel olarak temellendirilmeye çalışılmış ve vicdani değişimler evrimsel değişimler olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Aradan geçen altmış – yetmiş yıllık zamanda bu durum aşılmış, her konuya evrimsel bir temel getirme çabası terk edilmiştir. Bu nedenle araştırmamıza konu olan ikinci kitapta bu tür çabalara rastlanılmamaktadır.

Birinci kitabın yazıldığı dönemler öz Türkçeye dönüşün hedeflendiği ve dilimizdeki batılı ya da doğulu kavramların yerine Türkçe karşılık getirilmeye çalışıldığı dönemlerdir. Bu ideolojik yönelim tarzına bağlı olarak

birinci kitapta, birçok bilindik kavram yerine yeni karşılıklar bulunmaya ve kullanılmaya çalışılmıştır. Ancak bu kavramların bazıları varlıklarını günümüze kadar taşıyamamıştır. Belli bilgi ve bilim dallarına has kavramların yerine Türkçe karşılık bulma çabası günümüzde de devam etmekle birlikte aynı katılımda değildir. Günümüzde halk arasında ya da bilim çevrelerinde yaygın olarak kullanılan kavramların aynı şekilde kabul edilmesi eğilimi daha ağır basmaktadır.

Zamana bağlı olarak insanların, toplumların, dilin ve algılama biçimlerinin değiştiği yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla ele alınan iki kitabın basım tarihleri arasındaki altmış yedi yıllık fark, bu kitapların dili ve üslubu, ele aldığı konuların niteliği ve niceliği, bu konularla ilintili kavramların algılanışı ve işlenişi gibi birçok hususta var olan derin farkları makul ve mazur göstermektedir.

Not: Bu çalışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya’da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “International Conference on New Trends in Education - ICONTE-2013”da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Komisyon. (2010). Felsefe. Birinci baskı. Ankara: MEB Devlet Kitapları

Ongun, C. S. (1943). Felsefe ve Sosyoloji. İstanbul: İnkılap Kitabevi

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), (1995). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1923–1983). İstanbul.

Tebliğler Dergisi, 1924 Programı. Maarif Vekâleti Arşivi, Ankara.

Tebliğler Dergisi, Kabul Tarihi: 31.08.1935, Sayı: 183, Lise Filozofi Programı Kılavuzu, Kültür Bakanlığı Devlet Basımevi, İstanbul.

Tebliğler Dergisi, Kabul Tarihi: 07.10.1957, Sayı: 976, Cilt: 20, Lise Felsefe ve Psikoloji Programı, Maarif Vekâleti, Ankara.

Tebliğler Dergisi, Kabul Tarihi: 27.09.1976, Sayı: 333, Lise Felsefe Grubu Dersleri Programı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

Tebliğler Dergisi, Kabul Tarihi: 09.09.1985, Sayı: 359, Lise Felsefe Dersi Programı (1985–1986 Eğitim – Öğretim Yılı), Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.

Tebliğler Dergisi, Kabul Tarihi: 07.06.1993, Sayı: 259, Ortaöğretim Kurumları Felsefe Dersi Programı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

Tebliğler Dergisi, Kabul Tarihi: 14.12.2009, Sayı: 235, Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

< <http://www.tr.wikipedia.org>.> 25.02.2013

< <http://tdkterim.gov.tr/bts/>> 01.03.2013